

บทที่ 5

สรุปและขอเสนอแนะ

สภาพทางการเมืองของไทยที่ผ่านมา แม้ว่าจะได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นระบอบประชาธิปไตย เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 แต่พัฒนาการทางการเมืองเป็นไปแบบล้มลุกคลุกคลาน เพราะวณเวียนอยู่ในสภาพ "วงจรอุบาทว์" สภาพเช่นนี้ทำให้สถาบันทางการเมืองที่เป็นองค์ประกอบสำคัญของโครงสร้างระบอบประชาธิปไตย เช่น สถาบันนิติบัญญัติ สถาบันพรรคการเมือง สถาบันกลุ่มผลประโยชน์ เป็นต้น ขาดการพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติตามที่ได้อย่างสมบูรณ์ สำหรับสถาบันกลุ่มผลประโยชน์นั้นกล่าวได้ว่าการเกิดสมาคมหรือกลุ่มอย่าง เป็นอิสระในสังคมไทยตั้งแต่เดิม มักจะถูกเพ่งเล็งว่าเป็นการบ่อนทำลายบ้านเมือง โดยเฉพาะการที่กลุ่มผลประโยชน์จะมีบทบาทในทางการเมือง เพื่อที่จะปกป้องผลประโยชน์ของกลุ่มหรือ เพื่อแสดงอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐ ซึ่งถือว่าเป็นการทำหน้าที่ของกลุ่มผลประโยชน์กลับกลายเป็นสิ่งต้องห้าม โดยรัฐออกกฎหมายมาควบคุมมิให้สมาคมซึ่งถือว่าเป็นสถาบันของกลุ่มผลประโยชน์ใด ๆ ดำเนินการในทางการเมือง อีกทั้งได้ควบคุมการดำเนินการของกลุ่มผลประโยชน์อย่างเข้มงวดดังที่กลุ่มนักธุรกิจชาวจีน เคยประสบมาในอดีต จึงทำให้สภาพของสังคมไทยที่ผ่านมาเป็นสังคมที่ปราศจากดุลแห่งอำนาจการต่อรองระหว่างกลุ่มผลประโยชน์ และกระบวนการตัดสินใจกำหนดนโยบายของรัฐมิได้มีพื้นฐานมาจากการรวบรวมผลประโยชน์ซึ่งเป็นหน้าที่ของพรรคการเมืองและการแสดงออกซึ่งผลประโยชน์ของกลุ่มต่าง ๆ ภายในสังคม

แต่เหตุการณ์ทางการเมือง เมื่อวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญทางด้านอำนาจการปกครองที่ถูกเปลี่ยนจากมือของกลุ่มทหารและข้าราชการที่ผูกขาดอำนาจทางการเมืองมาเกือบตลอดเวลา ทำให้เกิดช่องว่างของศูนย์อำนาจ การเรียกร้องให้มีการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริงของมหาชน ทำให้ระบบการเมืองเปิดกว้าง ซึ่งเปิดโอกาสให้นักธุรกิจซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มผลประโยชน์กลุ่มหนึ่งในสังคมที่มีพลังทางการเมืองสูงเมื่อเทียบกับกลุ่มผลประโยชน์

อื่น ๆ ในสังคม เริ่ม เข้ามามีบทบาทในทางการเมืองทั้งโดยทางตรงและโดยทางอ้อม ทั้งนี้ก็เพื่อความมั่นใจในการปกป้องผลประโยชน์ของตน เมื่อศักยภาพของกลุ่มทหารและ ข้าราชการที่เคยให้ความคุ้มครองในลักษณะการพึ่งพาแบบเดิมลดลงไป ในขณะเดียวกัน นั้นได้เกิดมีการปะทะของกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม อันเนื่องมาจากกลุ่มเหล่านี้ถูกกดดันจาก ผู้มีอำนาจมาโดยตลอด และปรากฏว่า ได้มีสมาคมของกลุ่มผลประโยชน์บางกลุ่ม แสดง บทบาททางการเมืองในการเรียกร้องหรือปกป้องผลประโยชน์ของกลุ่มต่อรัฐบาลหรือ หน่วยงานของรัฐอย่างเปิดเผย แม้ว่าการกระทำเช่นนั้นจะมีกฎหมายห้ามสมาคมการค้า เกี่ยวข้องกับการเมืองก็ตาม

ในช่วงรัฐบาลของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้เกิดความผันผวนของเศรษฐกิจ โลก ทำให้ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของไทยด้วย โดยรายได้จากสินค้าขาออกของ ไทยกระทบกระเทือน รัฐบาลจึงมองเห็นความจำเป็นที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากนัก ธุรกิจเพื่อร่วมปรึกษาหารือแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ทางเศรษฐกิจ ซึ่งนับวันจะ เชื่อมโยงกับ เศรษฐกิจของโลก ซึ่งสลับซับซ้อนและมีการแข่งขันกันอยู่ตลอดเวลา ทน ทางหนึ่งที่รัฐบาลของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ แสวงหาความร่วมมือจากกลุ่มนักธุรกิจ คือการจัดตั้งสถาบัน "กรอ." เพื่อเป็นจุดเชื่อมโยงระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชน โดย ทางภาคเอกชนนั้น นักธุรกิจสาขาต่าง ๆ เข้ามามีบทบาทในทางการเมือง โดยผ่าน ทางสถาบันของกลุ่ม จึงทำให้สถาบันของกลุ่มอันได้แก่สมาคม เริ่มมีบทบาทสำคัญในทาง การเมืองนับแต่นั้นมา

ในบรรดากลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ที่เริ่ม เข้ามามีบทบาทในทางการเมืองนั้น กลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองท่องเที่ยว ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาคั้งนี้ ก็เป็นอีก กลุ่มหนึ่งที่มีบทบาทเด่นชัดขึ้นมา อันเนื่องมาจากรัฐบาลมองเห็นความสำคัญของธุรกิจ ท่องเที่ยวที่ทำรายได้ทางด้าน เงินตราต่างประเทศเพิ่มขึ้นแม้ในช่วงผันผวนทาง เศรษฐกิจ ของโลกนี้ปรากฏขึ้นในปี พ.ศ. 2526 และด้วยศักยภาพทางการเมืองท่องเที่ยวของไทยที่ ปรากฏชัดขึ้นจึงทำให้รัฐบาลหันมาสนใจส่งเสริมและสนับสนุนอุตสาหกรรมท่องเที่ยวอย่าง จริงจัง และมีผลทำให้นักธุรกิจท่องเที่ยวระดับผู้นำได้ เข้าไปมีบทบาทในทางการเมือง โดยตรง ในขณะเดียวกันที่อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเฟื่องฟู เพราะมีนักท่องเที่ยวชาว ต่างประเทศเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยในอัตราที่มีแนวโน้ม เพิ่มขึ้น โดย

ตลอดจึงทำให้มีผู้ลงทุนในธุรกิจประเภทนี้มากขึ้น ซึ่งเท่ากับ เป็นการขยายตัวของนักธุรกิจ
ท้องถิ่นและสร้างความสำคัญเพิ่มขึ้นในท่ามกลางกลุ่มผลประโยชน์กลุ่มต่าง ๆ ในสังคม
ไทย

ด้วยเงื่อนไขหลายประการที่เอื้อต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยและการ
ที่เศรษฐกิจก้าวขึ้นมาหน้าการเมือง เป็นต้นว่า รัฐบาลของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ
ซึ่งถือว่าเป็นรัฐบาลที่มีความเป็นประชาธิปไตยเต็มตัว มองเห็นความสำคัญของภาคเอกชน
ในการเข้าร่วมมีบทบาทในทางการเมืองเพื่อแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจที่มีความสลับซับซ้อนยิ่ง
ขึ้น ซึ่งล้าหลังภาครัฐบาลอาจขาดความชำนาญในการบริหารทางด้านเศรษฐกิจจึงเป็นข้อ
จูงใจในการศึกษาว่านักธุรกิจท้องถิ่นในฐานะกลุ่มผลประโยชน์กลุ่มหนึ่งในสังคมไทยจะ
แสดงออกซึ่งบทบาทในทางการเมืองในบริบทของการเรียกร้องหรือต่อสู้เพื่อผลประโยชน์
ของกลุ่มอย่างไร และมากน้อยเพียงไร เมื่อโอกาสและช่องทางได้เปิดขึ้นแล้วตาม
ครรลองของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งสมมุติฐานไว้ 2 ประการคือ ประการแรก
บทบาทในทางการเมืองของนักธุรกิจท้องถิ่นในฐานะกลุ่มผลประโยชน์ยังมีไม่สูงนัก
เพราะกลุ่มยังไม่เข้มแข็งพอ กลุ่มแสดงออกซึ่งบทบาทของตนได้เป็นครั้งคราว เมื่อมี
เหตุการณ์มากระทบ และในประการที่สองคือความคิดทางการเมืองของผู้นำกลุ่มมี
นัยสำคัญต่อบทบาทในทางการเมืองของกลุ่ม เหตุผลในการตั้งสมมุติฐานในประการ
แรกคือ ผู้วิจัยเชื่อว่าในสังคมไทย เป็นสังคมที่มีการรวมตัวแบบหลวม ๆ จึงมักมีการ
เปรียบเทียบกันว่า คนไทยถ้าทำงานคนเดียวจะเก่งกว่าคนญี่ปุ่น แต่ถ้าทำงานเป็นทีม
จะสู้คนญี่ปุ่นไม่ได้ ข้อนี้สะท้อนให้เห็นว่า ถ้ามีการรวมกลุ่มกันแล้ว คนไทยมักขาดซึ่ง
ความเข้มแข็งและความสามัคคี อีกข้อหนึ่งก็คือ อำนาจทางการเมืองบังคับและศึกรอบ
จำกัดการพัฒนาของกลุ่มในการมีบทบาทในทางการเมือง รวมทั้งทัศนคติของคนไทย
ที่มองการเมืองเป็นเรื่องต้องห้าม อันเป็นผลมาจากสังคมประกิตทางการเมือง ที่สร้าง
ความ โน้มเอียงให้แก่คนไทยให้เป็นเช่นนั้น ส่วนสมมุติฐานในประการที่สองนั้น มา
จากข้อเท็จจริงที่ว่า สมาชิกกลุ่มนั้นส่วนใหญ่พากันนี้งเฉยต่อการเข้ามามีส่วนร่วมใน
กิจกรรมของสมาคม พวกเขามองเห็นว่าเป็นเรื่องของผู้นำ หรือกลุ่มคณะกรรมการ
ซึ่งที่ผ่านมามีักจะเป็นกลุ่มเก่าที่ผลัดเปลี่ยนกันเข้ามาดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ในคณะกรรมการ

การ และข้อเท็จจริงจากการสังเกตการณ์ที่ว่าประเด็นสำคัญที่จะก่อให้เกิดการเรียกร้อง หรือต่อสู้เพื่อผลประโยชน์ของกลุ่ม รวมทั้งแบบแผนและวิธีดำเนินการนั้น มักจะกำหนด ขึ้นเองโดยกลุ่มผู้นำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ดำรงตำแหน่งนายกสมาคมมากกว่าที่จะเกิด จากการเรียกร้องและเสนอประเด็นปัญหาและแนวทางการเรียกร้องและต่อสู้จากมวล สมาชิก

สำหรับประชากรในการศึกษา ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มนักธุรกิจท่องเที่ยว ซึ่งมี อยู่หลายกลุ่มนั้น ผู้วิจัยได้คัดเลือกตัวอย่าง คือกลุ่มนักธุรกิจนำเที่ยวประเภทบริการ นำนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศท่องเที่ยวในประเทศไทย และกลุ่มนักธุรกิจโรงแรม ซึ่งเป็นสมาชิกของสมาคมไทยธุรกิจการท่องเที่ยวและสมาคมโรงแรมไทยตามลำดับ ซึ่ง ทั้งสองกลุ่มมีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพมหานครมาทำการศึกษา เหตุผลในการนำกลุ่มทั้งสองมาศึกษาเนื่องจาก เป็นกลุ่มที่รัฐบาลให้ความสนใจในฐานะเป็นกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญใน การสร้างรายได้ทางด้าน เงินตราต่างประเทศ ซึ่งมีส่วนช่วยเสริมสร้างเศรษฐกิจ ของชาติเป็นอย่างมาก และที่ผ่านมากลุ่มทั้งสองได้มีบทบาททางการเมืองในการเรียก ร้องและต่อสู้เพื่อผลประโยชน์เด่นชัดกว่ากลุ่มนักธุรกิจท่องเที่ยวกลุ่มอื่น ๆ นอกจากนี้ การโยงตัวสถาบันของกลุ่มทั้งสอง คือสมาคมไทยธุรกิจการท่องเที่ยว และสมาคม โรงแรมไทย เข้ามาเกี่ยวข้องด้วยก็เนื่องจากนักธุรกิจท่องเที่ยวได้แสดงออกซึ่งบทบาท ในทางการเมือง ในฐานะกลุ่มผลประโยชน์ผ่านทางสมาคม และในความเป็นจริงรัฐบาล และหน่วยงานของรัฐนั้น รับฟังประเด็นปัญหาของกลุ่มซึ่งเสนอโดยองค์กรของกลุ่มมากกว่าที่จะมาจากปัจเจกบุคคล

ถ้าจะถือเอาทฤษฎีกลุ่มผลประโยชน์ที่นิยามไว้ กลุ่มผลประโยชน์นั้นจะกลายเป็น กลุ่มทางการเมืองได้ก็ต่อเมื่อพยายามเข้าไปมีอิทธิพลเหมือนนโยบาย และการกระทำของ รัฐโดยผ่านกระบวนการทางการเมือง กลุ่มจะดำเนินการทางการเมือง เมื่อผู้นำ หรือ สมาชิกของกลุ่มเห็นว่า นโยบายหรือการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งของรัฐมีผลกระทบต่อ ผลประโยชน์หรืออุดมการณ์ของกลุ่ม ซึ่งผู้วิจัยนำมาเป็นกรอบในการศึกษา และลักษณะ ของบทบาททางการเมืองตามหน้าที่ของกลุ่มผลประโยชน์ในการทำให้ผลประโยชน์แสดง ออกมาชัดเจนยิ่งขึ้น ในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย เพื่อเป็นข้อมูลป้อนเข้า

ไปในระบบการเมืองที่จะเป็นนโยบายสาธารณะต่าง ๆ ซึ่งหน้าที่ดังกล่าวมีอยู่ ๑ ประการคือ

1. กลุ่มผลประโยชน์จะช่วยทำให้เกิดความสมดุลของการเรียกร้องกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมมากขึ้น โดยเฉพาะความสมดุลระหว่างกลุ่มในระดับชาติกับระดับท้องถิ่น เพราะสำหรับประชาชนในท้องถิ่น กลุ่มจะทำหน้าที่เชื่อมระหว่างประชาชนกับรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งได้ดี ทำให้ผู้บริหารเข้าใจและสนใจต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นมากขึ้นกว่าการที่กลุ่มผลประโยชน์ไม่มีหน้าที่และบทบาททางการเมืองสูง

2. กลุ่มผลประโยชน์ที่มีโอกาสทำหน้าที่ทางการเมืองได้เต็มที่ จะเป็นเครื่องมือช่วยให้ประชาชนแสดงความต้องการของตนได้ดียิ่งขึ้น และการแสดงความต้องการดังกล่าวของกลุ่มที่มีผลประโยชน์ต่างกันไป จะช่วยป้องกันมิให้ กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งครอบงำกลุ่มอื่น ๆ หรือกระบวนการวางนโยบายแต่เพียงกลุ่มเดียว ผลประโยชน์จากทุกฝ่ายน่าจะได้รับการพิจารณาจากผู้วางนโยบายเสมอหน้ากันมากขึ้น

3. กลุ่มผลประโยชน์จะทำหน้าที่บ่อนข้อมูลซึ่งมีค่าต่อการตัดสินใจในปัญหาหรือนโยบายที่สำคัญ และข้อมูลเหล่านี้ยังจะเป็นสิ่งที่ช่วยให้ประชาชนได้รับรู้ความเคลื่อนไหวของการบริหารบ้านเมืองด้วย กลุ่มผลประโยชน์ส่วนใหญ่จะพยายามใช้ข้อมูลและสถิติในการชักจูงให้นักการเมือง ผู้บริหารและประชาชน เห็นคล้อยตาม เหตุผลที่เป็นจุดยืนของกลุ่ม

4. สำหรับในสังคมที่มีความสลับซับซ้อน กลุ่มผลประโยชน์จะเป็นเครื่องมือทางองค์การที่สำคัญของประชาชน ในการนำความต้องการและข้อเรียกร้องของกลุ่มไปสู่การพิจารณาของผู้วางนโยบาย เพราะฉะนั้น กลุ่มที่มีการจัดองค์การเป็นระเบียบมีประสิทธิภาพในการดำเนินการสูง ย่อมได้เปรียบกลุ่มที่มีการจัดองค์การไม่ดีพอ

5. ในช่วงระหว่างการเลือกตั้งครั้งหนึ่งกับครั้งต่อไป อาจเกิดช่องว่างที่พรรคการเมืองไม่ได้ทำหน้าที่ หรือไม่อาจทำหน้าที่เป็นตัวแทนผลประโยชน์ของประชาชนได้อย่างแท้จริง กลุ่มผลประโยชน์จะสามารถทำหน้าที่แทนพรรคการเมือง ในการเป็นตัวแทนผลประโยชน์ของกลุ่มที่ต้องการเรียกร้องต่อรัฐบาลได้ และในกรณีที่พรรคการเมืองอ่อนแอ กลุ่มผลประโยชน์อาจทำหน้าที่ เป็นตัวแทนผลประโยชน์ของประชาชนได้ดีกว่า

6. สำหรับประเทศที่สถานิติบัญญัติมีความสำคัญ กลุ่มผลประโยชน์จะทำหน้าที่เสมือนสถานิติบัญญัติด้วย ในลักษณะที่ว่า จะพยายามนำความรู้ความชำนาญของกลุ่ม เข้าไป มีอิทธิพลเหนือการพิจารณาปัญหาที่ผ่านเข้ามาในสภา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชั้นการพิจารณา ของกรรมาธิการชุดต่าง ๆ ของสภา กลุ่มจะมีอิทธิพลเหนือสมาชิกสถานิติบัญญัติที่กลุ่มได้ช่วยเหลือ ในทางการเงินและในการรณรงค์เลือกตั้งด้านอื่น ๆ บทบาทหน้าที่ของกลุ่มในสถานิติบัญญัติในแง่นี้มีมากในสภาองเกรสของสหรัฐอเมริกา

7. กลุ่มผลประโยชน์จะทำหน้าที่ป้องกันมิให้รัฐบาลมีอำนาจมากเกินไป กล่าวคือ จะช่วยเป็น เครื่องมือตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐบาลในเรื่องต่าง ๆ ที่กระทบผลประโยชน์ของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบัน ซึ่งรัฐได้ขยายบทบาทและหน้าที่ เพิ่มขึ้นมาก ในกิจกรรม เศรษฐกิจและสังคม ในรูปของรัฐสวัสดิการ

8. กลุ่มผลประโยชน์ที่แข็งขันจะทำให้สังคมพหุนิยมดำรงอยู่ได้ เป็นการประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชนในการปกครองมิให้ถูกกลืนโดยอำนาจของกลุ่มทางการเมือง ที่มาจากรัฐ เองหรือจากระบบ เศรษฐกิจและสังคม

9. ในแง่พัฒนาการเมือง หน้าที่ของกลุ่มผลประโยชน์ จะทำให้ประชาชนมีบทบาทและส่วนร่วม ในการปกครองมากขึ้น ทำให้นำไปสู่การพัฒนาการเมือง ที่เป็นประชาธิปไตย โดยเสรีนิยมสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เมื่อได้นำเอาหน้าที่ต่าง ๆ เหล่านี้มาเปรียบเทียบกับลักษณะบทบาทในทางการเมืองของนักธุรกิจท้องถิ่น ในฐานะกลุ่มผลประโยชน์ที่ได้แสดงออก ในห้วงเวลานับแต่ก่อตั้งมา และการที่กลุ่มได้แสดงออกซึ่งบทบาทในการเรียกร้องหรือต่อสู้ เพื่อผลประโยชน์ต่อ ประเด็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์ของกลุ่มที่ได้นำมา เป็นกรณีศึกษาคือ

1. ปัญหาความไม่สะดวกในการรับนักท่องเที่ยว และปัญหานักท่องเที่ยวลูกค้า ของกลุ่มสมาชิกสมาคมไทยธุรกิจการท่องเที่ยว ถูกมิจฉายีพหลอกลวงที่ทำอากาศยานกรุงเทพ
2. ประเด็น เกี่ยวกับการเรียกร้องให้รัฐบาลมีนโยบายทางการบินพาณิชย์แบบ เสรี
3. ปัญหารัฐบาล เสนอร่างพระราชบัญญัติจัดระเบียบธุรกิจ เกี่ยวกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยว
4. ประเด็นปัญหาการขึ้นราคาห้องพักของโรงแรม

5. ประเด็นปัญหาหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการลงทุน เปิดให้มีการยื่นขอรับการส่งเสริมการลงทุน เกี่ยวกับธุรกิจโรงแรม ในช่วงเวลาที่กลุ่มนักธุรกิจโรงแรม เห็นว่าจำนวนห้องพัก เกินความต้องการของตลาด

6. ประเด็นปัญหาเรื่องภาษีโรงแรมของธุรกิจโรงแรมมีอัตราสูง

7. ประเด็นปัญหาเรื่องอัตราค่ากระแสไฟฟ้าสำหรับธุรกิจโรงแรมมีอัตราสูง และไม่เป็นธรรม

8. ประเด็นปัญหาภาษีโรงเรือนของธุรกิจโรงแรมมีอัตราสูง

และจากการที่ได้ศึกษาความคิดเห็นทางการเมืองของผู้ในกลุ่มที่ศึกษาทั้งสองกลุ่ม ที่ได้จากการสัมภาษณ์ นำมาประมวล เข้าด้วยกัน ผลของการศึกษาวิจัยได้ค้นพบลักษณะสำคัญดังต่อไปนี้คือ

1. ถ้าพิจารณาถึงบทบาทในทางการเมืองของกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองท่องเที่ยวที่ผ่านมา เปรียบเทียบกับลักษณะของบทบาททางการเมืองตามหน้าที่ของกลุ่มผลประโยชน์ในการทำให้ผลประโยชน์แสดงออกมาชัดเจนยิ่งขึ้น ในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย เพื่อเป็นข้อมูลป้อนเข้าไปในระบบการเมืองที่จะเป็นนโยบายสาธารณะต่าง ๆ นั้น กล่าวได้ว่า กลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองท่องเที่ยวมิได้แสดงบทบาทตามหน้าที่ดังกล่าว ซึ่งมีอยู่ 9 ประการอย่างชัดเจนเลย

2. ในบริบทของการเรียกร้องหรือต่อสู้เพื่อผลประโยชน์ของกลุ่มต่อประเด็นปัญหาอันเกิดจากระเบียบปฏิบัติ ข้อกำหนด กฎหมาย หรือนโยบายของหน่วยงานรัฐหรือรัฐบาล ก็ดีหรือการปฏิบัติจากกลุ่มอื่น ๆ ในสังคมก็ดี ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางศึกษาในบริบทนี้ เพราะสามารถศึกษาถึงบทบาทในทางการเมืองของกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองท่องเที่ยวได้ ชัดเจนกว่าการแสดงบทบาทตามหน้าที่ในข้อที่ 1 นั้น ได้พบว่ากลุ่มมักใช้สมาคมเป็นแกนนำในการเรียกร้องหรือต่อสู้ และวิธีการที่กลุ่มเลือกปฏิบัติคือ การเข้าพบกับเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องหรือผู้มีอำนาจทางการเมืองที่เกี่ยวข้อง เพื่อชี้แจงถึงสภาพปัญหา และผลกระทบต่อการดำเนินธุรกิจของกลุ่มให้ทราบพร้อมกับเสนอแนะแนวทางแก้ไข และอีกวิธีการหนึ่งคือ การใช้สื่อมวลชน เป็นช่องทางในการแสดงออกซึ่งความคิดเห็นของกลุ่มต่อสาธารณะ แต่ในช่วงรัฐบาลของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ กลุ่มหันมาใช้ "กรอ."

เป็นช่องทางในการเรียกร้องหรือต่อสู้เพื่อผลประโยชน์ โดยทั่วไปกลุ่มไม่นิยมวิธีการเรียกร้องหรือต่อสู้เพื่อผลประโยชน์ในลักษณะที่รุนแรง เช่น การประท้วง การนัดหยุดงาน ฯลฯ หรือวิธีการใด ๆ ที่ทำให้เป็นที่เข้าใจว่าได้นำการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้อง ยกเว้นการต่อสู้ในกรณีรัฐบาลเสนอร่างพระราชบัญญัติจัดระเบียบธุรกิจเกี่ยวกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวซึ่งกลุ่มมองเห็นว่าจะเป็นการกระทบต่อการดำเนินธุรกิจอย่างรุนแรง จึงได้มีการรวมตัวอย่างเข้มแข็งและใช้วิธีการต่อสู้หลายวิธี เช่น การใช้สื่อมวลชนแสดงความคิดเห็นเพื่อโน้มน้าวสาธารณะและผู้มีอิทธิพล การลอบบิ๊งการเมืองผู้มีอำนาจโดยอาศัยความสัมพันธ์ส่วนตัว ฯลฯ และปรากฏการณ์เช่นนี้มีเพียงครั้งเดียวนับแต่ก่อตั้งสมาคมทั้งสอง

3. โครงสร้างของกลุ่มยังไม่เข้มแข็งพอ สมาชิกส่วนใหญ่ขาดความสนใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของสมาคม และนี่เองในการแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นต่าง ๆ ที่เสนอโดยคณะผู้นำ ฉะนั้นบทบาทของกลุ่มที่แสดงออกมานั้นจึงเป็นเรื่องที่คณะผู้นำกลุ่ม ซึ่งมักจะเป็นกลุ่มเก่าเป็นผู้ประมวลจากปัญหาต่าง ๆ และกำหนดแนวทางการเรียกร้องหรือต่อสู้เอง กลุ่มจะมีบทบาทในทางการเมืองอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับผู้นำกลุ่ม เป็นสำคัญ

4. ทางด้านความคิดเห็นทางการเมืองของผู้นำกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองท่องเที่ยว นั้น แม้ผู้นำกลุ่มจะมีความรู้สึกในทางการเมืองในทางที่ดี ซึ่งหมายถึงการปกครองในระบอบประชาธิปไตย แต่นั่นเป็นการมองในแง่ของระบบและโครงสร้าง ส่วนตัวบุคคลนั้นผู้นำกลุ่มส่วนใหญ่มองไปในทางกลับกัน ส่วนทางด้านบทบาทและหน้าที่ของกลุ่มผลประโยชน์นั้น ผู้นำกลุ่มยังคงเข้าใจถึงบทบาทในขอบเขตของการปกป้องผลประโยชน์ เมื่อมีเหตุการณ์กระทบเท่านั้น ยังมีได้มองไปไกลถึงหน้าที่ในทางการเมืองตามครรลองของการปกครองแบบประชาธิปไตย และในขอบเขตของการปกป้องผลประโยชน์ผู้นำกลุ่มมีความเห็นถึงการเรียกร้องหรือต่อสู้เพื่อผลประโยชน์ในลักษณะของการเจรจาทำความเข้าใจในข้อเท็จจริงและการเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหากับหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง อันเป็นลักษณะวิธีทางสันติไม่รุนแรง นอกจากนี้ ผู้นำกลุ่มยังเห็นว่าไม่ควรดำเนินการใด ๆ ให้เป็นที่เข้าใจว่านำสมาคมเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมือง เพราะฉะนั้นจึงเป็นที่คาดการณ์ได้ว่า กลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองท่องเที่ยวยังคงยึดถือวิธีการในการเรียกร้องหรือต่อสู้เพื่อผลประโยชน์ตามแบบที่เป็นอยู่และจะไม่พัฒนาไปถึงการมีบทบาทตามหน้าที่ของกลุ่มผลประโยชน์ในการทำให้ผลประโยชน์แสดงออกมาสชัดเจนขึ้น ในระบอบประชาธิปไตย

จากลักษณะของบทบาทในทางการเมืองของกลุ่มนักธุรกิจท่องเที่ยว ในฐานะกลุ่มผลประโยชน์ที่ได้ค้นพบ จึงเป็นเครื่องยืนยันของ สมมุติฐาน 2 ประการที่ได้ตั้งไว้คือ

1. บทบาทในทางการเมืองของนักธุรกิจท่องเที่ยว ในฐานะกลุ่มผลประโยชน์ยังไม่สูงนัก เพราะกลุ่มไม่เข้มแข็งพอ กลุ่มแสดงออกซึ่งบทบาทของตนได้เป็นครั้งคราว เมื่อมีเหตุการณ์มากระทบ

2. ความคิดเห็นทางการเมืองของผู้นำกลุ่ม มีนัยสำคัญต่อบทบาทในทางการเมืองของกลุ่ม

สาเหตุที่กลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองท่องเที่ยว แสดงบทบาทในทางการเมืองและความคิดเห็นทางการเมืองของผู้นำกลุ่ม ปรากฏออกมาในลักษณะเช่นนี้ พอที่จะวิเคราะห์ถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นตัวกำหนดได้ดังต่อไปนี้คือ

1. ปัจจัยทางด้านการเมือง สภาพการเมืองของไทยที่ผ่านมา นับแต่ได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย ยังคงกล่าวได้ว่าเป็นไปแบบล้มลุกคลุกคลาน หรือที่กล่าวกันว่าอยู่ในสภาพ "วงจรอุบาทว์" สภาพเช่นนี้มีส่วนสำคัญทำให้สถาบันต่าง ๆ ที่เป็นองค์ประกอบของระบอบประชาธิปไตยมีความอ่อนแอ ขาดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เช่น พรรคการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ ซึ่งถือเป็นสถาบันสำคัญอย่างหนึ่ง ในการทำหน้าที่เกี่ยวกับกระบวนการของระบบการเมืองดังเช่นกลุ่มผลประโยชน์มิได้กระทำหน้าที่ในการแสดงออกซึ่งผลประโยชน์ อันเป็นปัจจัยนำเข้าสู่กระบวนการของระบบการเมือง ในขณะที่เดียวกันที่พรรคการเมืองก็ได้ทำหน้าที่ในการรวบรวมผลประโยชน์อย่างแท้จริง นอกจากนี้ จากอดีตที่ผ่านมา ระบบการเมืองของไทยอยู่ภายใต้ระบอบอำมาตยาธิปไตย จึงทำให้กลุ่มข้าราชการผู้มีอำนาจบิดเบือนการพัฒนาของกลุ่มผลประโยชน์ทางธุรกิจ ด้วยวิธีการออกกฎหมายควบคุมสถาบันของกลุ่มผลประโยชน์ซึ่งได้แก่สมาคมการค้าต่าง ๆ อย่างเข้มงวด ปรากฏการณ์นี้มองเห็นได้ชัดเจนในยุคของ จอมพล ป.พิบูลสงคราม ซึ่งใช้นโยบายชาตินิยมควบคุมกลุ่มนักธุรกิจชาวเงินอย่างเข้มงวด และในช่วงรัฐบาลของจอมพลถนอม กิตติขจร ที่ได้มีการออกพระราชบัญญัติสมาคมการค้า พ.ศ. 2509 ซึ่งมีสาระสำคัญคือ ห้ามสมาคมการค้าดำเนินการใด ๆ ในทางการเมือง ซึ่งพระราชบัญญัติดังกล่าวยังมีผลบังคับใช้อยู่จนกระทั่งทุกวันนี้

แม้ว่าในช่วงหลังการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เมื่อวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ซึ่งมีส่วนทำให้กลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ คืบตัวทางการเมือง และแสดงบทบาทในการเรียกร้องหรือต่อสู้เพื่อผลประโยชน์ต่าง ๆ อย่างเปิดเผยและมากขึ้น แต่กล่าวได้ว่ากลุ่มผลประโยชน์ได้พัฒนาไปสู่การรอลงในระบอบประชาธิปไตยอย่างจำกัด แม้ในช่วงรัฐบาลของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ที่ได้จัดตั้งสถาบัน "กรอ." เพื่อเป็นสื่อกลางในการแสวงหาความร่วมมือจากภาคเอกชน อันมีผลทำให้กลุ่มผลประโยชน์ทางธุรกิจ เข้ามามีบทบาทในการกำหนดนโยบายของรัฐมากขึ้น แต่นี่ก็เป็นเพียงบทบาทที่จำกัดในขอบเขตของสิ่งที่เรียกว่า "state corporatism" เท่านั้น

ในช่วงรัฐบาลของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ แม้ในช่วงนี้สภาพการเมืองมีความเป็นประชาธิปไตยสูง มีระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมในแบบเปิดกว้าง และนักธุรกิจ เข้ามามีบทบาทในทางการเมืองทั้งทางตรงและทางอ้อมมากขึ้นอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน และเป็นช่วงที่สถาบันทางการเมือง เช่น สภาผู้แทนราษฎร พรรคการเมือง แสดงบทบาทตามหน้าที่ในระบอบประชาธิปไตยได้กว้างขวางกว่าเดิม การที่รัฐบาลเน้นบทบาทของภาคเอกชน แม้จะให้ความสำคัญกับสถาบัน "กรอ." น้อยกว่ารัฐบาลก่อน แต่ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลกับกลุ่มผลประโยชน์ทางธุรกิจมีความแน่นแฟ้นมากกว่าเดิม เนื่องจากบุคคลที่ดำรงตำแหน่งทางการเมืองส่วนใหญ่มาจากพรรคการเมืองร่วมรัฐบาลที่สมาชิกส่วนใหญ่เป็นนักธุรกิจ แต่อย่างไรก็ดี บทบาทในทางการเมืองของกลุ่มผลประโยชน์ เมื่อพิจารณาในแง่ของการทำหน้าที่ที่แสดงออกซึ่งผลประโยชน์ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ตามกระบวนการในระบอบการเมืองนั้น กล่าวได้ว่า ยังคงมีบทบาทที่จำกัดไม่แตกต่างกว่าเดิมเท่าใดนัก เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะแม้ว่ารัฐบาลจะให้ความสำคัญด้านเศรษฐกิจ โดยเน้นความร่วมมือจากภาคเอกชนก็ตาม แต่ในขณะเดียวกันรัฐบาลก็ละเลยมิได้มีนโยบายอะไรที่จะกระทำการใด ๆ ในทางส่งเสริมและสนับสนุนให้กลุ่มผลประโยชน์ปรับปรุงโครงสร้างกลุ่มให้สอดคล้องกับระบอบประชาธิปไตยและแสดงบทบาทตามหน้าที่ได้อย่างเต็มที่

2. บัญญัติทางค่านิยมและวัฒนธรรม เป็นที่ทราบดีแล้วว่า สังคมไทยไม่นิยมการรวมกลุ่ม ในอดีตที่ผ่านมาการรวมกลุ่มในสังคมไทยจึงเป็นแบบของการรวมตัวแบบหลวม ๆ ขาดความสามัคคีและความจริงจังของสมาชิก ในการดำเนินความบทบาทและเป้า

หมายของกลุ่ม ในขณะที่เดียวกัน การที่กลุ่มผลประโยชน์จะดำเนินการใด ๆ ในลักษณะที่เป็นการเรียกร้องหรือต่อสู้เพื่อผลประโยชน์ ก็จะถูกสังคมมองด้วยอคติว่าเป็นการเห็นแก่ประโยชน์เฉพาะกลุ่ม ไม่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม ตัวอย่างในเรื่องนี้เห็นได้ชัดเจนในกรณีที่รัฐบาลเตรียมออกกฎหมายใด ๆ ที่กลุ่มผลประโยชน์กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งออกมาแสดงข้อคิดเห็นทางสื่อมวลชนในเชิงคัดค้านไม่เห็นด้วย มักจะถูกสื่อมวลชนหรือสังคมวิพากษ์วิจารณ์ แสดงความคิดเห็นในทำนองว่ากลุ่มผลประโยชน์เห็นแก่ประโยชน์เฉพาะกลุ่มทุกกรณีไป ลักษณะเช่นนี้เท่ากับ เป็นการสร้างแบบอย่างที่ดีอยู่กับความรู้สึกของกลุ่มผลประโยชน์โดยทั่วไปที่ไม่กล้าให้สถาบันของกลุ่ม คือสมาคมดำเนินการใด ๆ ในทางการเมือง เพื่อเรียกร้องหรือต่อสู้เพื่อผลประโยชน์อย่างเปิดเผย ฉะนั้นจึงเป็นการสร้างแบบแผนดังนี้คือ ในการเรียกร้องหรือต่อสู้เพื่อผลประโยชน์ในทางการเมือง จะเป็นเรื่องของแต่ละบุคคลที่ผลประโยชน์ของตนถูกระทบ สมาชิกกลุ่มจะอาศัยช่องทางความสัมพันธ์ส่วนตัวและระบบอุปถัมภ์ ในขณะที่ถ้าเป็นการเรียกร้องหรือต่อสู้เพื่อผลประโยชน์โดยใช้สมาคมเป็นแกนนำ กลุ่มผลประโยชน์จะใช้วิธีการเข้าพบเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง หรือผู้มีอำนาจทางการเมืองที่เกี่ยวข้อง เพื่อชี้แจงข้อเท็จจริงมากกว่าที่ดำเนินการอย่างมีระบบแบบแผน

ทางด้านวัฒนธรรมนั้น กระบวนการทางสังคมประกิดมีส่วนส่งผ่านความรู้สึกและทัศนคติให้คนไทยส่วนใหญ่มองการเมืองไปในทางลบ และการเมืองเป็นเรื่องของชนชั้นปกครองเท่านั้น ฉะนั้น จึงสะท้อนออกมาให้เห็นได้ชัดเจนว่า คนไทยส่วนใหญ่มีความเฉยที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมือง แม้ในระดับพื้นฐาน ความรู้สึกเช่นนี้เกิดขึ้นเช่นกัน เมื่อเข้ามารวมกลุ่ม เป็นสมาชิกในกลุ่มผลประโยชน์ โดยสมาชิกของกลุ่มส่วนใหญ่พากันเฉยไม่เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารสมาคมหรือในกิจกรรมของสมาคม ภาวะขาดแคลนผู้นำกลุ่มในกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ จะมองเห็นได้ เช่นเดียวกับภาวะขาดแคลนผู้นำในทางการเมืองของไทย

3. ปัจจัยทางด้านโครงสร้างของกลุ่ม (group structure) ถ้าจะเปรียบกลุ่มเป็นบ้าน บ้านนั้นจะต้องมีโครงสร้างคือเสา รากฐาน หลังคา ฝาผนัง ประกอบกันขึ้นเพื่อยึดกันให้เป็นบ้านฉันใด กลุ่มก็จะต้องทำหน้าที่เชื่อมหรือยึดให้สมาชิกกลุ่มอยู่ด้วยกัน เป็นกลุ่มได้ ฉะนั้น สิ่งเหล่านั้น ได้แก่ สถานภาพ บทบาท ปทัสถาน การสื่อสารระหว่างสมาชิก และสิ่งแวดล้อมทางกายภาพของกลุ่ม สำหรับโครงสร้างของกลุ่มผลประโยชน์ในสังคมไทย ดังที่ได้

กล่าวแล้วว่าการรวมตัวแบบหลวม ๆ ดังนั้นจึงทำให้กลุ่มไม่สามารถมีระบบการจัดการที่ดี ที่ทำหน้าที่เป็นแหล่งข้อมูลที่ป้อนเข้าสู่ระบบการเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นที่ยอมรับของทางราชการได้ และการที่กลุ่มแบ่งแยกออกเป็นกลุ่มย่อย ๆ ออกไปเท่าใด ยิ่งเท่ากับลดความเป็นเอกภาพและพลังต่อรองลงไปเท่านั้น เป็นที่น่าสังเกตว่า ในสถาบันของกลุ่มผลประโยชน์ทางธุรกิจของไทยส่วนใหญ่ ยังไม่มีหน่วยงานที่ทำหน้าที่ทางด้านการวิเคราะห์วิจัยทางธุรกิจของกลุ่มอย่างเป็นเรื่อง เป็นราว เพื่อที่จะตระเตรียม เป็นข้อมูลที่ป้อนเข้าสู่ระบบการเมือง ตามกระบวนการที่แปรเปลี่ยนออกมาในรูปแบบนโยบายหรือกฎหมาย ที่เป็นอยู่เป็นการรวบรวมข้อมูลเฉพาะหน้า และเป็นการเรียกร้องหรือต่อสู้เพื่อผลประโยชน์เป็นกรณี ๆ ไปเท่านั้น จึงปรากฏให้เห็นอยู่เสมอว่านโยบายหรือกฎหมายที่รัฐบาลนำออกมาใช้มักสร้างปัญหาในการดำเนินธุรกิจของกลุ่ม เพราะนโยบายหรือกฎหมายเหล่านั้น มิได้เขียนขึ้นจากการรวบรวมข้อมูลที่เสนอโดยกลุ่มผลประโยชน์ซึ่งเป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์ในอาชีพของตนอย่างแท้จริง

4. บัญญัติทางด้านกฎหมาย กฎหมายในที่นี้หมายถึง พระราชบัญญัติสมาคมการค้า พ.ศ. 2509 ซึ่งประกาศใช้ตั้งแต่สมัยรัฐบาลของจอมพลถนอม กิตติขจร อันที่จริงเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัตินี้ มุ่งหมายที่จะควบคุมสมาคมการค้า ซึ่งถือว่ามีอิทธิพลสำคัญเกี่ยวกับการค้าและเศรษฐกิจของประเทศ มิให้ดำเนินการอันทำให้เกิดความปั่นป่วนแก่ตลาดการค้าหรือตลาดการเงิน ทั้งในประเทศและนอกประเทศหรือการกระทำใด ๆ อันเป็นการกระทบกระเทือนการครองชีพของประชาชนได้ แต่การที่มีบัญญัติว่าห้ามดำเนินการในทางการเมืองต่อท้ายในมาตรา 23 ดูเหมือนจะทำให้ความหมายทางด้านนี้ มีความสำคัญว่าจุดมุ่งหมายที่แท้จริงของการออกกฎหมายฉบับนี้ และความหมายนี้กินความกว้างขวางหาขอบเขตไม่ได้ และเป็นเหตุให้สถาบันของกลุ่มผลประโยชน์ ไม่กล้าที่จะดำเนินการใด ๆ ที่กลุ่มเข้าใจว่าเป็นเรื่องการเมือง จึงเป็นสิ่งที่กล่าวได้ว่าเป็นพลังที่เหนียวรั้งมิให้กลุ่มผลประโยชน์ เข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตย

5. บัญญัติด้านความรู้สึกรู้ว่าเป็นกลุ่มการค้า หรือกลุ่มธุรกิจ จึงไม่ยุ่งเกี่ยวกับทางการเมือง เพราะในทางหนึ่งอาจมองเห็นว่าเป็นสิ่งอันตรายต่อธุรกิจ หากดำเนินการผิดพลาด และอีกทางหนึ่งเป็นเรื่องของเวลาที่นักธุรกิจไม่สามารถปลีกตัวเข้ามาสนใจหรือคิดที่จะ เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใด ๆ เพราะโลกของธุรกิจทุกวันนี้ เป็น เรื่องของการ

แข่งขันอยู่ตลอดเวลา

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะขอกล่าวถึงข้อเสนอแนะบางประการ เพื่อเป็นแนวทางพัฒนาให้กลุ่มผลประโยชน์แสดงบทบาทตามหน้าที่ของกลุ่มผลประโยชน์ ในระบอบประชาธิปไตย อันจะทำให้ระบบการเมืองดำเนินไปด้วยดีและเกิดประโยชน์แก่ประเทศโดยรวม

1. รัฐบาลจะต้องสร้างบรรยากาศของความเป็นประชาธิปไตยให้เกิดอย่างแท้จริง ในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยเสรีนิยม ที่ประเทศไทยยึดถืออยู่ มิใช่เป็นเพียงรูปแบบของการปกครองแบบเปลือกนอกเท่านั้น เพราะความเป็นประชาธิปไตยที่เกิดขึ้นอย่างแท้จริง จะให้สิทธิและเสรีภาพแก่ประชาชนซึ่งหมายถึงกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ในสังคมได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นและตีแผ่ความต้องการสู่รัฐบาล ตามกระบวนการของระบบการเมือง วิธีทางดังกล่าวจะช่วยรัฐบาลได้รับรู้ถึงความต้องการของกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ได้อย่างแท้จริง และสามารถจัดการกับความจำเป็นเหล่านั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งหมายถึงการจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดเฉลี่ยออกไปตอบสนองความต้องการของกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม ไม่เกิดภาวะที่เรียกว่า "Zero-Sum" ซึ่งหมายถึง กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งได้รับผลประโยชน์ไปเพียงฝ่ายเดียว ในขณะที่อีกกลุ่มไม่ได้รับการตอบสนองถึงข้อเรียกร้องหรือความต้องการเลย ซึ่งเป็นที่แน่นอนว่า จะทำให้เกิดความไม่พอใจ และความขัดแย้งขึ้นในสังคม

2. รัฐบาลจะต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้สถาบันต่าง ๆ อันเป็นองค์ประกอบสำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เช่น สถาบันฝ่ายนิติบัญญัติ สถาบันฝ่ายบริหาร สถาบันพรรคการเมือง สถาบันกลุ่มผลประโยชน์ มีบทบาทตามหน้าที่อย่างแท้จริง เพราะการที่สถาบันเหล่านี้กระทำหน้าที่ได้อย่างแท้จริง หมายถึง การสร้างความสัมพันธ์ในลักษณะ 2 ทาง ซึ่งเป็นลักษณะของการให้ความร่วมมือซึ่งกันและกัน คือ

2.1 ทางด้านฝ่ายนิติบัญญัติ จะต้องมีการสร้างและกระบวนการอย่างเป็นทางการที่จะให้กลุ่มผลประโยชน์ภายนอกเข้ามาร่วมในกระบวนการนิติบัญญัติ และเปิด

โอกาสให้กลุ่มผลประโยชน์ เข้าไปร่วม เป็นกรรมาธิการของรัฐสภา หรือการได้มีโอกาสชี้แจงข้อมูลรายละเอียดในส่วนที่เกี่ยวข้องอย่างเปิดเผย เพื่อช่วยให้ฝ่ายนิติบัญญัติมีข้อมูลที่ถูกต้องตรงความเป็นจริง อันจะเป็นประโยชน์ในการบัญญัติกฎหมายออกมาบังคับใช้แก่ประชาชน นอกจากนี้อาจจัดให้มีหน่วยงานที่เรียกว่า "lobbying agent" เพื่อเป็นจุดเชื่อมระหว่างผู้แทนของกลุ่มผลประโยชน์กับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ดังที่ปฏิบัติกันอยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกา

2.2 ทางด้านฝ่ายบริหาร จะต้องสร้างกลไกให้กลุ่มผลประโยชน์เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดนโยบาย ซึ่งอาจจะมาในรูปของคณะกรรมการหรือที่ปรึกษา ซึ่งจะมีส่วนช่วยให้ฝ่ายบริหารกำหนดนโยบายออกมาในทิศทางที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน นอกจากนี้ ยังสามารถช่วยให้ฝ่ายบริหารแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจในส่วนที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจในแต่ละสาขาอย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยความชำนาญการ (expertise) ของนักธุรกิจจากกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ซึ่งลำพังกลไกของรัฐไม่สามารถกระทำได้

2.3 ทางด้านฝ่ายพรรคการเมือง จะต้องสร้างความสัมพันธ์กับกลุ่มผลประโยชน์อย่างเปิดเผย เพราะในระบบประชาธิปไตยนั้น พรรคการเมืองจะมีหน้าที่สำคัญอย่างหนึ่งคือการรวบรวมผลประโยชน์ (interest aggregation) เพื่อนำไปเป็นแนวทางเลือกในการกำหนดนโยบายเมื่อพรรคการเมืองนั้น เป็นรัฐบาล หรือการนำข้อเรียกร้องนั้น ไปให้รัฐบาลและหน่วยงานของรัฐรับทราบและพิจารณาแก้ไข จึงถือว่าพรรคการเมืองเป็นจุดเชื่อมระหว่างประชาชนกับรัฐบาล แนวทางอย่างหนึ่งที่นำพิจารณา คือ กลุ่มผลประโยชน์ อาจให้การสนับสนุนทางการเงินอย่างเปิดเผยแก่พรรคการเมือง ซึ่งผลดีในข้อที่มีอยู่คือ อาจมีส่วนช่วยป้องกันมิให้นักการเมืองเข้ามาลงทุนด้วยการคอร์รัปชัน เมื่อมีโอกาสดำรงตำแหน่งทางการเมือง เพราะนักการเมืองหรือพรรคการเมือง ไม่ต้องหาเงินมาชดเชยค่าใช้จ่ายในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ซึ่งในปัจจุบันอาจต้องใช้เงินทุนส่วนตัวหรือของพรรค นอกจากนี้ความสัมพันธ์อย่างเปิดเผยระหว่างกลุ่มผลประโยชน์กับพรรคการเมืองอาจมีส่วนช่วยให้พรรคการเมืองมีฐานสนับสนุนจากประชาชนและกลุ่มผลประโยชน์อย่างแท้จริง อันจะทำให้พรรคการเมืองพัฒนาขึ้น เป็นสถาบันที่มีความเข้มแข็งกระทำหน้าที่ได้อย่างเต็มที่

2.4 ทางด้านสถาบันกลุ่มผลประโยชน์ รัฐบาลจะต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้กลุ่มผลประโยชน์มีการจัดองค์การอย่างเป็นระเบียบและมีความเป็นอิสระในการแสดงบทบาทตามหน้าที่ได้อย่างเต็มที่นั้น จะส่งผลกระทบต่อป้อนกลับที่เป็นคุณประโยชน์แก่รัฐบาลและประชาชน เพราะการแสดงออกซึ่งการเรียกร้องหรือต่อสู้เพื่อผลประโยชน์ของกลุ่มนั้น แท้จริงคือการตีแผ่ความต้องการของประชาชนกลุ่มหนึ่งในสังคมให้รัฐบาลได้รับทราบ

2.5 ทางด้านหน่วยงานของรัฐ รัฐบาลจะต้องส่งเสริมให้หน่วยงานของรัฐ มีทัศนคติที่ดีต่อกลุ่มผลประโยชน์เช่นสมาคมต่าง ๆ ไม่มองในแง่ของการหวาดระแวงกลุ่มผลประโยชน์หวังผลประโยชน์เฉพาะกลุ่ม หน่วยงานราชการอาจเพิ่มความสัมพันธ์กับกลุ่มผลประโยชน์ในรูปของการเชิญเข้าร่วมเป็นกรรมการ หรือที่ปรึกษาในการแก้ไขปัญหาก็เกี่ยวข้องด้วยกัน เพื่อความราบรื่นในการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน เพราะในการดำเนินงานของทั้งสองฝ่ายนั้น แท้จริงมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด และสิ่งที่อาจกระทบต่อผลประโยชน์ของกลุ่มนั้น ส่วนใหญ่มีรากฐานมาจากหน่วยราชการนั่นเอง

2.6 ทางด้านประชาชนและสังคม รัฐบาลจะต้องเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจการปกครองในระบอบประชาธิปไตยไปสู่ประชาชนอย่างกว้างขวาง เพราะจะเป็นหนทางหนึ่งที่ทำให้ทัศนคติของสังคมที่มีต่อกลุ่มผลประโยชน์ เป็นไปในเชิงบวก

3. ในส่วนของสถาบันกลุ่มผลประโยชน์ เมื่อรัฐบาลได้ดำเนินการสนับสนุนและส่งเสริมตามที่กล่าวแล้ว กลุ่มผลประโยชน์จะต้องเตรียมในการจัดองค์การของกลุ่มอย่างเป็นระบบ เพื่อเป็นโครงสร้างที่ดีในการแสดงบทบาทตามหน้าที่ทางการเมืองให้เป็นที่ยอมรับแก่ภาครัฐบาลและสังคม สถาบันของกลุ่มผลประโยชน์จะต้องเป็นแหล่งข้อมูลที่สำคัญที่จะป้อนเข้าสู่ระบบการเมืองตามครรลองของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เพื่อเปลี่ยนแปลงข้อมูลเหล่านั้นออกมาเป็นนโยบายสาธารณะหรือกฎหมาย

4. ผู้นำของกลุ่มจะต้องปรับทัศนคติของตนเอง ที่มองว่าไม่ควรรำสถาบันของกลุ่มผลประโยชน์เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมือง โดยจะต้องเล็งเห็นว่า การนำสถาบันของกลุ่มเข้าไปมีส่วนร่วมในทางการเมืองนั้นถือว่าเป็นไปตามครรลองของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ผู้นำกลุ่มจะต้องมีความเชื่อมั่นว่าตนเองหรือกลุ่ม เป็นผู้กำหนดอนาคตการดำเนินธุรกิจเอง ไม่ใช่ผู้อื่น เพราะฉะนั้นหนทางที่จะดำเนินการให้สำเร็จนั้นอยู่ที่ต้องนำ

สิ่งเหล่านี้เข้าสู่ระบบการเมือง

5. จะต้องมีการทบทวนกฎหมายที่ออกมาควบคุมสมาคมการค้า ซึ่งได้แก่ พระราชบัญญัติสมาคมการค้า พ.ศ. 2509 ซึ่งมีลักษณะเพี้ยนวิ้งและสกัดกั้นการค้าเงิน งานของสมาคมในทางการเมือง ลักษณะของกฎหมายที่จะออกมาใหม่ ควรมีลักษณะส่งเสริมให้กลุ่มผลประโยชน์มีอิสระเสรีในการดำเนินการทางการเมืองมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ 5 ประการ ดังที่กล่าวแล้ว แม้ว่าพิจารณาแล้วอาจจะมองเห็นว่าเป็นการยากแก่การปฏิบัติ เพราะเป็นการปฏิบัติที่มีขอบเขตกว้างขวาง และอาจขัดต่อความรู้สึกของสังคม แต่อย่างไรก็ดี ถ้าหากรัฐบาลมีความตั้งใจจริง และกระตุ้นให้องค์กรต่าง ๆ กระทำหน้าที่ของคนไปในแต่ละส่วน ผู้วิจัยก็เชื่อว่า การพัฒนาการของกลุ่มผลประโยชน์ไทย จะเข้าสู่ระดับประเทศที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่พัฒนาแล้ว เช่น สหรัฐอเมริกา ซึ่งต่างฝ่ายต่างทำหน้าที่อย่างประสานกัน ทำให้ประเทศมีความก้าวหน้าอย่างที่ได้เห็นได้ในปัจจุบัน และสำหรับกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองที่เกี่ยวเนื่องกัน หากสามารถกระทำหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์ ผู้วิจัยมีความเชื่อมั่นว่า อุตสาหกรรมท่องเที่ยว จะพัฒนาก้าวหน้าไกลกว่าที่เป็นอยู่ เพราะในการกำหนดนโยบายหรือกฎหมายใด ๆ เกี่ยวกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวก็ดี ไม่มีผู้ใคร่ดีและรู้จริงเหมือนกับผู้ที่อยู่ในอาชีพนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย